

померти, готовий купно з ним жити, коли він не знає ні страху, ні сумнівів.

Небо — це світло й морок, холод і спека, це порядок часу.

Земля — це далеке та близьке, нерівне й рівне, широке та вузьке, смерть і життя.

Полководець — це розум, неупередженість, гуманність, мужність, суворість.

Закон — це військовий шик, командування і постачання. Немає полководця, який не чув би про ці п'ять явищ, але перемагає той, хто засвоїв їх; а той, хто їх не засвоїв, не перемагає.

4. Тому війну зважують сімома розрахунками і в такий спосіб визначають становище.

Хто з госуларів володіє Путтю? У кого з полководців є таланти? Хто використав Небо і Землю? У кого виконуються пра-

вила і накази? У кого військо сильніше? У кого офіцери і солдати краще навчені? У кого правильно нагороджують і карають?

З усього цього я дізнаюся, хто переможе і хто зазнає поразки.

5. Якщо полководець почне застосовувати мої розрахунки засвоївши, він неодмінно здобуде перемогу; я залишаюсь у нього. Якщо полководець почне застосовувати мої розрахунки не засвоївши їх, він неодмінно зазнає поразки; я йду від нього. Якщо він засвоїть їх з урахуванням вигоди, вони складуть потугу, яка допоможе і за межами їх.

6. Потуга — це вміння застосовувати тактику з урахуванням вигоди.

7. Війна — це шлях обману. Тому, якщо ти й можеш що-небудь, показуй супротив-